

ФЕЯ КОХАННЯ

Ти чуєш, Нінон, як грудневий дощ тарабанить об шибку наших вікон? Як у довгому коридорі вітер на щось скаржиться? Цей похмурий вечір наче схожий на ті, коли бідняк тремтить від холоду перед дверима багатія, а той витанцьовує в яскравому світлі позолочених люстр на балу.

Роззуй свої атласні черевички, скинь своє багате вбрання й сядь мені на коліна ось тут, біля палаючого вогнища. Розкажу тобі казку, чудову оповідку про маленьку чарівну фею.

Колись, давним-давно, на височенній горі стояв старий замок — темний і похмурий, із баштами, валами та підйомними мостами, які приводили в дію важкими ланцюгами; удень і вночі на його зубчастих стінах стояли вартові в сталевих обладунках, і лише вони мали доступ до власника замку графа — Ангерана.

Якби ти побачила, Нінон, цього старого лицаря, коли він прогулювався довгими галереями, якби почула гуркіт його уривчастого та погрозового голосу, то затремтіла б від страху, так само, як тремтіла його небога — благочестива й мила дівчинка Одетта.

Може, тобі доводилось колись бачити, як уранці, з першим поцілунком сонця, у кропиві й колючому чагарнику розквітає маргаритка? Ось так, Нінон, розквітала серед неотесаних лицарів юна дівчина. У дитинстві, коли, бавлячись, раптом бачила дядька, одразу переставала гратися, і її очі наповнювалися сльозами.

...Минали роки, дитина піросла, стала вродливою дівчиною; з її грудей уже починали вириватися невиразні зітхання, але щоразу, коли бачила графа Ангерана, її охоплював іще дужчий страх.

Жила вона у віддаленій башті й цілими днями вишивала красиві хоругви. У хвилини відпочинку молилася Богу й милувалася з вікна смарагдовими полями та блакитним небом. Уночі часто підводилася з ліжка і дивилася на ясноокі зорі; серденько шістнадцятирічної юнки злітало до небесних просторів і запитувало сьайливих сестер, що їй могло так збентежити?

Від безсонних ночей, від перших сплесків кохання їй хотілося кинутись на шию старому лицарю, але його сувора мова та холодний погляд зупиняли її, і юнка, тремтячи від хвилювання, знову бралася за вишивання.

Тобі шкода бідну дівчину, Нінон, еге ж? Одетта нагадувала свіжу забальзовану квітку зі зневаженим сьайвом та ароматом.

Якось, коли засмучена юнка мрійливим поглядом спостерігала за польотом двох горлиць, від підніжжя замку до неї долинув чийсь ніжний спів; вона нахилилася з вікна й побачила вродливого юнака: своєю піснею він, як їй здалося, просив дозволу на нічліг. Не розуміючи слів, усе ж таки прислухалася; ніжний голос співака так схвилював молоде серце, що сльози почали повільно стікати по щоках дівчини на гілочку майорану, яку тримала в руці.

Проте ворота замку не відчинилися, а озброєний вартовий гукнув зі стіни:

— Иди геть! Доступ у замок лише для воїнів.

Одетта все ще споглядала вниз, немов зачарована. Зрошена сльозами гілочка майорану випала з її руки до ніг юнака. Той підвів голову, побачив біляву дівочу голівку, поцілував квіточку й пішов, обертаючись на кожному кроці.

Після цього Одетта довго молилася. Дякувала Богу, хоча не знала за що. Почувалася дуже щасливою, не тямлячи причини радості. А вночі їй приснилася в чудовому сні гілочка майорану, що випала з її руки; ніжні пелюстки квіточки раптом затремтіли, і з неї вийшла крихітна фея з вогняними крилами, у вінку з незабудок, у довгій зеленій сукні кольору надії.

— Одетто, — мелодійним голоском мовило чарівне створіння, — я фея кохання. Це я послала до тебе сьогодні вранці Луї — юнака з ніжним голосом. Я побачила твої сльози й мені закортіло їх осушити. Я витаю над землею, поєднуючи серця закоханих; я прилітаю в розкішні маєтки й хатинки бідняків і, буває, поєдную

святими сімейними узами царський скіпетр із селянською лопатою. Я всипаю квітами шлях тих, кого полюбила, одягаю на них коштовні ланцюги, і їхні серця тремтять від радості та любові. Я всюди: у придорожньому чагарнику, у вилискуючих головешках зимового вогнища, у складках шлюбного ложа — і скрізь, де ступає моя нога, народжуються поцілунки та ніжні розмови. Не плач, Одетто: я тут, я висушу твої сльози.

Сказавши це, фея знову сховалась у квітці, пелюстки якої одразу щільно закрилися.

Ти ж віриш мені, Нінон, що фея кохання справді існує, чи не так? Поглянь лише, як вона витанцьовує в нашому коминку, і пожалій тих нещасних, які в неї не вірять.

Коли Одетта вранці прокинулася, у кімнату зазирає крізь прочинене вікно сонячний промінчик, наповнюючи її світлом і теплом, надворі співала пташка, а ранковий вітерець пестив її напахчені поцілунком нічного вітру, яким щойно торкнувся квітів, біляві коси. Одетта весело підхопилася з ліжка і весь день раділа та співала, переконана, що все обіцяне доброю феею неодмінно збудеться. Час від часу визирала з вікна, усміхаючись кожній пташці, що пролітала повз неї; відчувала в собі приплив енергії, і від цього підстрибувала та плескала в долоні.

Увечері Одетта спустилася у велику залу й побачила поруч із графом Ангераном лицаря, який уважно слухав його розповідь. Дівчина взяла прядку, сіла біля коминка, звідки долинав скрекіт коника, і веретено зі слонової кістки швидко завертілось між її тонкими пальцями.

Підносячи час від часу погляд на гостя, побачила в нього в руці гілочку майорану й одразу впізнала Луї, який співав уранці солов'иним голосом біля підніжжя замку. Вона ледь стримувала радість і, щоб приховати збентеження, схилилася над вогнищем та ворушила кочергою головешки. Вони затріщали, спалахнуло яскраве полум'я, посипалися іскри, і з них з'явилася усміхнена фея кохання. Вона обтрусилася своєю зеленою шовковою сукню, з якої полетіли на всі боки золоті блискітки, і, не зауважена графом, кинулася в залу, сховалася позаду молодих людей. Поки старий граф розповідав про одну з жорстоких битв із невірними, фея тихенько прошепотіла:

— Кохайте одне одного, діти мої. Залиште спогади суворим стариганям, нехай вони ведуть довгі бесіди біля вогнища, що палає. Нехай потріскування полум'я змішується зі звуком ваших палких поцілунків. Настане час, коли спогади про ті солодкі миті вашої юності пом'якшать ваші печалі. Коли тобі шістнадцять і ти кохаєш, то слова зайві; zaljublennyi погляд важить набагато більше, ніж довга розмова. Кохайтеся, діти, а розмови залиште старим.

Промовивши ці слова, прикрила їх крилами так, аби граф, який розповідав, як велетня Буха Залізну Голову убив страшним ударом Гіральд Важкий Меч, не побачив, як Луї уперше поцілував у лоб Одетту, яка тремтіла від хвилювання.

А тепер, Нінон, розповім тобі про дивокрильця феї кохання. Вони були зовсім прозорі, немов скляні, і крихітні, як крильця мошки. Але коли фея збиралася прикрити ними закохану пару від сторонніх поглядів, то вони одразу швидко збільшувалися, ставали щораз щільнішими, нарешті, зовсім непроникними для людського зору та слуху. Тож старий граф продовжував свою нескінченну розповідь, а Луї в нього під носом цілувався з білявкою Одеттою.

О Боже! Які це були чудові крила! Здається, такі самі є в молоденьких дівчат і завдяки ним вони успішно обводять навколо пальця своїх старих батьків. Правда ж, Нінон?

Лишень граф закінчив свою розповідь, як фея кохання зникла в полум'ї вогнища, а Луї, подякувавши господареві за гостинність, пішов, пославши Одетті прощальний поцілунок.

Тієї ночі дівчина спала солодким сном; їй наснилися гори квітів, освітлені тисячами зірок; кожна рослинка була в тисячу разів яскравішою за сонце.

Уранці наступного дня Одетта спустилася в сад, аби побути на самоті в темній альтанці. На доріжці їй зустрівся воїн, і дівчина з ним привіталася. Хотіла вже пройти повз, аж тут побачила в його руці зрошену її сльозами гілочку майорану й упізнала солодкоголосого Луї: йому знову пощастило проникнути в замок, змінивши свій вигляд. Хлопець посадив Одетту на дернову лавку біля фонтана, і вони дивилися одне одному в очі, радіючи новій зустрічі при яскравому світлі дня.

Співали соловейки, дівчина відчувала, що десь поруч причаїлася добра фея. Я не переповім тобі всього того, що почули старі

стримані дуби, що стали свідками ніжної розмови закоханих; вона тривала так довго, що соловей у сусідньому кущі встиг навіть звити гніздечко.

Раптом у глибині алеї почулися важкі кроки графа Ангера-на. Двоє бідолашних закоханих затремтіли від страху. Але світлі фонтанні струмені стихли свою пісню, і з них поспішно вийшла усміхнена фея кохання. Вона огорнула пару легкими крилами й разом із ними незримо ковзнула повз графа, вельми здивованого, що почув голоси, а людей не побачив.

Ніжно обнімаючи своїх улюбленців, фея тихо шепотіла:

— Я захищаю закоханих, послабляю зір і слух у тих, хто більше не здатен кохати. Не бійтесь, мої любі, кохайте одне одного всюди й завжди: при яскравому денному світлі, у провулках, біля фонтанів, де б не були. Я тут, щоб охороняти вас. Господь послав мене на землю, щоб люди, які глумляться над усім святим, ніколи не отруювали ваших чистих почуттів. Він дав мені ці чудові крила й сказав: «Лети на землю й даруй юним серцям радість». Кохайтесь, діти, я тут, я з вами.

І вона ступала далі, збираючи росу — її єдину їжу, а разом з нею йшли, тримаючись за руки, щасливі Одетта й Луї.

Тобі цікаво, мабуть, що було потім із парою закоханих. Насправді, люба, я не наслідуюся тобі це сказати. Боюсь, що ти мені не повіриш або ж, заздрячи їхньому щастю, не так палко відповідатимеш на мої поцілунки. Але, бачу, ти споглядаєш на мене із таким зацікавленням, неслухняна дівчинко, що змушений тобі догодити.

Гаразд, слухай. Фея ходила з ними аж до ночі. Коли спробувала роз'єднати закоханих, обоє так засумували, так засумували, що їй довелося їх утішати. Мабуть, фея казала парі щось дуже приємне й хороше, бо обличчя молодят засяяли, а очі широко розплющилися. Наприкінці фея їм щось запропонувала, на що ті погодилися, і торкнулася чола кожного із них своєю чарівною паличкою.

І раптом! О, Нінон, яке здивування бачу в твоїх очах! Гадаю, що ти сердито тупнула б ногою, якби я не закінчив свою розповідь!

Раптом Луї й Одетта перетворилися на стебла майорану, але такого гарного, яким його могла зробити лише фея. Вони були поруч, так близько, що їхні листочки переплелися. Ці чудові квіти мали вічно цвісти, обмінюючись своїми пахощами й росою.

Щодо графа Ангерана, то, подейкують, він утішав себе тим, що кожного вечора згадував, як велетень Бух Залізна Голова був убитий наповал Гіральдом Важким Мечем.

Коли ми підемо з тобою, Нінон, у поле, то неодмінно знайдемо чарівні квіти майорану та спитаємо в них, у якій квітці живе фея кохання.

Може, люба, у цій казці є якась мораль... Проте я розповів її тобі лише тому, щоб ти, сидючи перед запаленим коминком, не думала про грудневий дощ, який барабанить у наші вікна, і відчувала цього вечора більше любові до оповідача, який розказав тобі про фею кохання.

СИМПЛІС

I

Жили собі — слухай мене уважно, Нінон, цю казку мені розповів старий пастух — колись давно на острові, який давним-давно поглинуло море, жили собі цар і цариця, і мали вони сина. Цар був справді великим правителем: його келих був найглибшим у країні, а меч — найважчим; він убивав і пив по-царськи. Його дружина була найвродливішою з цариць: вона наклала на обличчя стільки макіяжу, що воно мало такий вигляд, як у сорокалітньої жінки.

А син їхній був дурилом. Причому таким, про якого мудрі люди в царстві говорили: «Що він дурень, то про це й рідна мати скаже».

У шістнадцять років цар узяв його з собою на війну: він мав намір знищити якийсь сусідній народ, що, на свою голову, володів своєю землею. Симпліс повівся там, наче телепень: урятував від знищення зо два десятки жінок і три з половиною десятки дітей; він мало не плакав, коли завдавав удару мечем; навіть вигляд залитого кров'ю та заваленого трупами поля битви викликав у нього такий жаль, що три дні не міг і крихти до рота взяти. Сама бачиш, Нінон, яким великим бовдуром він був.

Коли йому виповнилось сімнадцять років, якось брав участь у влаштованому його батьком для найбільших пияків царства гулянні. І цього разу юнак чинив одну дурість за іншою. Він майже не їв за столом, балакав дуже мало й зовсім не лаявся. Келих його

залишався весь час повним, і царю, щоб урятувати честь родини, доводилося час від часу потихеньку його осушувати.

У вісімнадцять років, коли в Симпліса вже почав пробиватися пушок на бороді, його обдарувала своєю увагою одна з дівуль зі свити цариці. Ці панянки, Нінон, просто жажливі! А та хотіла ні більше ні менше, щоб царевич її поцілував. Бідолашний хлопчик про поцілунки ще не думав, тому, побачивши здалеку край її спідниці в саду, затремтів і втік. Цар був добрим батьком і, побачивши це, лише засміявся в бороду. Але оскільки панночка все наполегливіше домогалася свого, а цілунку все ще не одержала, то правитель почервонів від сорому за такого сина і, знову ж таки, рятуючи честь сім'ї, поцілував її сам.

— Ой, який дурник! — вигукнув гострий на язик цар.

II

Цілковитим ідіотом Симпліс став у двадцять років. Пішов якимось у гай і закохався в нього. У ті давні часи ще не увійшло в моду підстригати дерева, вирощувати траву на газонах, посипати доріжки піском. Гілки росли, як природа їм веліла, один лише Бог стримував ріст чагарників і доглядав за стежками.

Гай, у який потрапив Симпліс, був величезним тінистим гніздом зелені. Усюди, куди не кинь оком, — листя і листя, непроникні живоплоти, що перетинали величні алеї. Просякнутий рососою мох пішов у буйний ріст; простягнувши гнучкі руки, шипшина шукала одна одну на галявинах, аби виконувати божевільні танці навколо високих дерев, а ті, залишаючись спокійними та безтурботними, викручували в затінку ноги, у сум'ятті здійсмалися вгору й прагнули поцілувати гаряче літнє проміння.

І всюди була трава — зелена, соковита; вона не лише вкрила землю, нею поросли навіть галузки дерев. Листя ніжно шелестіло на гілках, а незабудки й польові маргаритки, може, й помилково, розцвіли просто на повалених стовбурах дерев. У глибині похмурої гушавини кипіло життя, воно надавало кожній билинці голос, і той звучав у неповторному хорі вранішніх і вечірніх зірок.

То було вічне буяння природи. Усі ці гілки, трави, квіти співали; усі вони перепліталися, тулилися одне до одного, щоб зручніше

було лепетати, шепотіти одне одному таємничі слова про кохання віночків. Подих життя пронісся в темних хащах, він надавав кожній травинці моху голос у неймовірних концертах світанку й заходу сонця. Тут було величезне свято листя.

Сонечка, жуки, бабки, метелики — усі ці гарні завсідники квітучих живоплотів збиралися докупі в чотирьох куточках лісу. Там вони заснували свою маленьку республіку, у якій були стежки, струмки, а гай належав тільки їм. Зручно влаштувавшись біля підніжжя дерев, на нижчих гілках, у сухому листі, вони жили тут, як удома, — спокійно, на правах завойовників. Проте, як і добрі люди, шляхетно залишили вищі гілки кропив'янкам і солов'ям. І до пісні, яку гай співав голосами гілок, листя, квітів, долучався спів комах і пташок.

III

За короткий час Симпліс і гай стали нерозлучними друзями. Вони балакали до самозабуття, і в стані сильного збудження хлопець утратив решту свого глузду. Коли повертався з гаю додому, щоб знову зачинитися в чотирьох стінах палацу, посидіти за столом або полежати в ліжку, він усе ще мріяв про нього.

Нарешті, одного чудового ранку, царевич покинув власні палати та пішов у ліс, вирішивши жити там, під листяним склепінням прадавніх дерев.

Облюбував собі величезний палац, у якому вітальною була велика кругла галявина площею близько тисячі туазів. По периметру її затуляли довгі темно-зелені завіси; п'ятсот гнучких стовпчиків підтримували під стелею смарагдовий мереживний балдахін; сама ж стеля — великий купол із мінливого блакитного, усипаного золотом атласу.

Ліжко царевич облаштував у чарівному, повному таємничої напівтемряви та прохолоди, будуарі¹. Стіни й підлога були вистелені м'якенькими, досконалої роботи килимами, альков із рожевого

¹ Будуар (франц. *boudoir*) — жіноча приватна кімната в палаці чи особняку.

мармуру з посипаною рубіновим пісочком підлогою, здається, виводив безпосередньо в скелі якийсь велетень.

Була в Симпліса й ванна кімната, схована в заростях красивих квітучих кущів, — водойма з кришталево чистою проточною водою. Не буду розповідати тобі, Нінон, про тисячі галерей, що перетинали палац, про танцювальні й театральні зали, про сади... Це було одне з тих царських помешкань, які міг створити лише Господь Бог. Тут Симпліс міг проявляти, скільки душа забажає, усі свої дурощі. Цар розцінив зникнення сина як те, що той перекинувся на вовка, і вже почав шукати достойнішого спадкоємця.

IV

У перші дні після свого поселення в лісі в Симпліса було безліч справ. Перше, що зробив, — познайомився зі своїми сусідами — трав'яним жуком і метеликом. Обидва виявились дуже милими створіннями, й аж ніяк не дурнішими за людей. Попервах царевичу було важко второпати їхню мову.

Але незабаром збагнув, що причина нерозуміння полягає в його незнанні. Попрацювавши над собою, швидко опанував стислу комашину мову. Навчився, як і вони, позначати безліч різних предметів одним-єдиним звуком, змінюючи лише його інтонацію й тривалість звучання. Ось так, спілкуючись чужою мовою, почав потроху забувати людську — дуже бідну, як виявилось, попри багатство слів.

Спосіб життя нових лісових друзів зачарував його. Зокрема був у захваті від того, що вони кажуть про царів: на їхню думку, монархів узагалі не повинно бути. Урешті-решт, відчув себе серед них невігласом і вирішив брати в них уроки.

Лише глід і мохи ставилися до нього з певною пересторогою. Прохолодними були стосунки юнака і з травинками та квітами, а все тому, що не навчився поки що їхньої мови. Загалом ліс прийняв хлопця дуже прихильно й здогадався, що його новий мешканець простак і житиме в гармонії з усіма мешканцями. Від юнака вже ніхто не ховався. Часто бувало, що Симпліс бачив, як метелик цілувався на алеї з ромашкою, і вони його не соромилися.

Незабаром глід також подолав свою боязкість і спитав царевича, чи не бажав би він і в нього чогось повчитися. Терпляче, з любов'ю навчав Симпліса мови ароматів і кольорів. Відтоді щоранку, щойно юнак розплющував очі, пурпурні віночки квітів віталися з ним, зелене листя базікало про нічні оргії лісу, а коник шепотів про свою палку пристрась до фіалки.

Доброю подругою для Симпліса стала золота бабка з витонченим тільцем і тріпотливими крильцями. Мила красуня була неймовірно кокетливою: гралася з ним, ніби кликала, а потім легко випурхувала з-під його руки. Високі дерева, бачачи такий маневр, сварили її й погрожували, що це може для неї погано скінчитися.

V

Простак раптом чомусь занепокоївся. Сонечко першим це помітило, і спробувало дізнатися в нього причину. Той, плачучи, відповів, що він веселий, як і в перші дні свого життя в гаю. Тепер підіймався на світанку й бігав лісом до самого вечора. Обережно розсував гілки, зазірав під кожний кущ, піднімав листочок і вдивлявся у свою тінь.

— Що шукає наш учень? — запитував глід у моху.

Бабка, здивована байдужістю до себе коханої, подумала, що той збожеволів від любові. Вона кружляла навколо нього. Та юнак навіть не поглянув на неї. Високі дерева слушно оцінили її поведінку: вона швидко втішилася з метеликом, якого зустріла на перехресті. Листя засумувало. Воно дивилося, як юний царевич щось розпитує в кожного пучка трави, як ходить по кущах; воно слухало його нарікання на те, що вони занадто густі, й припускало:

— Симпліс побачив Водяну Квітку — ундіну джерел.

Водяна Квітка була донькою сонячного променя та росинки. Була такою красивою й тендітною, що поцілунок коханого міг би вбити її; видихала парфуми такого солодкого аромату, що від поцілунку і її милий міг би загинути. Увесь ліс це знав і беріг своє улюблене дитя.

Сховали її в затіненому найгустішим гіллям джерелі. Там, у тиші та напівтемряві, Водяна Квітка сяяла посеред своїх сестер. Позаяк була дещо ледачою, то млосно лежала на поверхні води, віддаючись її коливанню. Її маленькі ніжки були частково вкриті

хвилями, а біляву голівку увінчували правдиві перли. Латаття й гладіолуси не могли натішитися її чарівною усмішкою. Водяна Квітка була душею великого лісу.

VI

Жила Водяна Квітка безтурботно, знаючи на землі лише свою матір росу, а в небі сонячний промінь — свого батька. Вона відчувала, що її кохає струмок, який гойдав її, і гілка, що вкривала ундіну своєю тінню. У неї була тисяча закоханих, але сама не мала жодного коханого. Водяна Квітка знала, що їй судилося вмерти від любові — вона насолоджувалася цією думкою і жила надією на смерть. Усміхаючись, чекала на свого коханого.

Той шукав її цілий місяць, нишпорив за кожним стовбуром дерева. Йому завжди здавалося, що бачить, як вона ковзає по підліску, але коли прибігав туди, то бачив лише великі тіні від тополь, які розхитував вітер.

VII

Ліс мовчав, ніби кинув царевичу виклик. Він згущав листя і посилав на нього всю свою пітьму. Небезпека, що загрожувала Водяній Квітці, засмучувала її: вона не зазнавала більше пестоців, не розмовляла про кохання.

Русалка повернулася на галявини, і Симпліс знову її побачив. Ледь не збожеволівши від кохання, кинувся в погоню. Але вона легко, немов підхоплена вітром пушинка, мчала поперед нього верхи на місячному промені й не чула його кроків. Як швидко не біг царевич, Водяна Квітка летіла швидше від нього.

Він усе біг і біг, а ліс із тривогою стежив за його гонитвою. Колючі чагарники хапали юнака своїми чіпкими лапами, перегороджуючи дорогу. Весь гай піднявся на захист своєї улюблениці.

І тоді душа царевича наповнилась відчаєм, із очей хлинули сльози. Біг відчуючи, як мох раптом став слизьким під ногами. Гілки дерев перепліталися ще щільніше, тепер уже тверді, немов металеві пруті. Сухе листя нагромаджувалося в долинах, повалені стовбури дерев лежали поперек стежок, каміння само собою котилося перед ним. Комахи жалили його в п'яти, метелики, ляскаючи крильцями по повіках, засліплювали хлопця.

ЗМІСТ

Фея кохання.....	5
Симпліс	11
Анжеліна, або Будинок із привидами	20
Та, хто мене кохає.....	31
Заманки	44
Плечі маркізи.....	52
Блакитноокі бабусі	56
Заради ночі кохання.....	62
Наїс Мікулен.....	95
Пані Сурдіс.....	125
Коваль	162
Безробіття.....	167
Облога млина.....	172
Мушлі пана Шабра.....	203
Еміль Золя — казкар і новеліст. <i>Віктор Мотрук</i>	237